

Per a qui escriuen i per què?

L'etiqueta ens constreny. Som a la casella de narrativa publicada per editorials valencianes i, com a advertiment, cal dir que no hi hem inclòs les traduccions. Podríem haver-ho fet, és qüestió de criteri. Però hem reduït el sostre de la casella i ens hem quedat amb la literatura feta en la nostra llengua.

De la collita del 2004 destaquem un grapat de novel·les o de narratives, en dos blocs: l'històric (hi incloem totes aquelles novel·les en què el moment històric que envolta l'acció és fonamental i, fins i tot, esdevé protagonista) i el no històric. La novel·la històrica passa per la biografia novel·lada de Joanot Martorell i, directament, sense cap escala, per la narració de fets que s'esdevenen al segle XX, enmig de determinats contextos històrics.

Les cendres del cavaller, de Silvestre Vilaplana (Premi de Novel·la Ciutat d'Alzira 2003, Bromera) se centra en la vida del nostre autor més internacional. Parteix d'una necessitat vital, quasi pedestre, de Vilaplana (la de comptar amb algun material amè i motivador per descriure als seus alumnes de secundària el temps de Joanot Martorell), però no només aconsegueix el didactisme que desitjava, sinó, a més, bastir una novel·la d'aventures que ha encisat el públic. En paraules

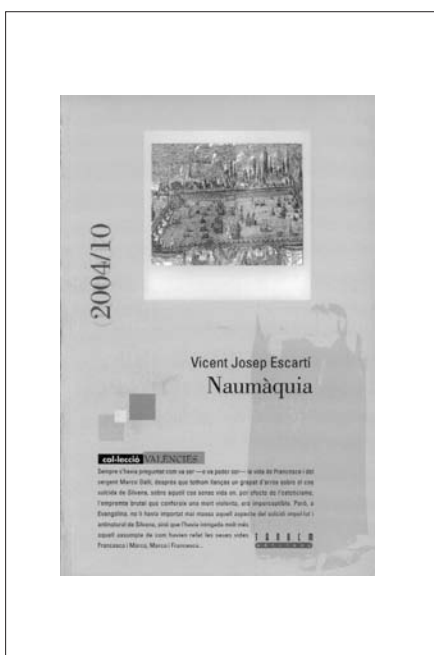
d'Isabel Moll, «el vessant cavalleresc de Martorell és reconstruït sàviament en la novel·la [...] Martorell és un bon personatge de ficció, tot i que ja és conscient a la novel·la que el seu llegat té un nom molt més perdurable que el de la seua pròpia nissaga: *Tirant lo Blanc*».

Això és *llarg de contar*, de Josep Franco (Bromera), és la història d'una família al llarg del segle XX, que narra els moments històrics que condicionen els esdeveniments personals. El filtre que tria quins són els fets que cal destacar és la mare del protagonista, una dona cega que posa en pràctica totes les estratègies del discurs oral, ajudada pel fill que dialoga amb ella. Els crítics n'han destacat especialment aquesta veu narrativa que xucla directament la parla del poble, i que ho fa amb molt d'encert, i li han retret un final de traca amb un fort component oníric amb què Franco, segurament, pretenia desconcertar-nos a tots. I ho ha aconseguit. El factor simbòlic també hi és present. «Tot plegat», en paraules de Carles Miró, «per explicar la vida d'una dona ("la mare"), que té la singularitat que d'una manera o altra enllaça i reflecteix els principals episodis de la història del segle XX, i s'ha de recalcar que és la història del segle XX vista des d'un poble valencià».

Febrer, de Francesc Bayarri (L'Eixam), retrata un moment més proper a la nostra realitat històrica: el del 23-F i el cop d'Estat que va omplir València de tancs. *Febrer* no és l'anàlisi històrica novel·lada d'un cop d'Estat. És la constatació grotesca de la manca de resposta democràtica que va tenir el cop, no per part dels insurrectes, sinó per part dels suposats «progres», els mateixos que, en principi, estaven cridats a encapçalar una transició valenta i eficaç. No direm res del final de la novel·la, que ha merescut diferents valoracions per part de la crítica però que, en qualsevol cas, és ben sorprenent. Ens quedem amb l'afirmació de Jordi Sebastià: «Bayarri retrata molt bé uns personatges que podrien ser els prototipus dels responsables de totes les decepcions que a casa nostra va causar la transició».

Contra la ciutat, de Pere Duch i Pilar Millán (Brosquil), descriu la vida dels habitants d'un barri de Castelló al final dels anys seixanta i al començament dels setanta. Fuig del to agre amb què podria estar retratat aquest canvi progressiu de la fesomia de Castelló (que té el punt àlgid en el soterrament de la via, l'any 2000), i es dedica a resseguir l'apassionament amb què aquells xiquets d'aleshores exploraven l'entorn, i travessaven aquella frontera física que separava «els de dalt», els menys afavorits, dels «de baix», habitants del nucli poderós de la vila, que els havia d'oferir grans descobertes.

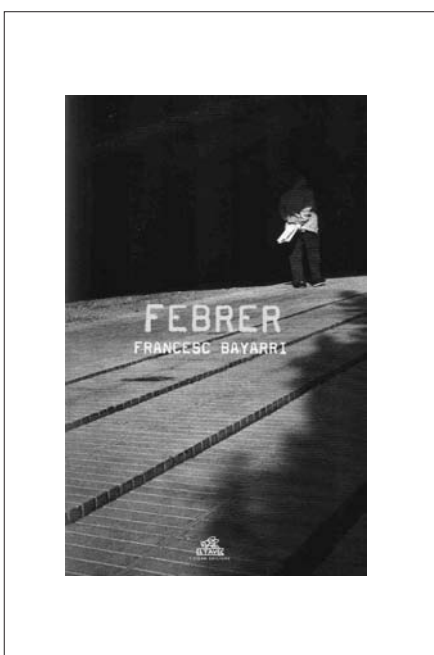
Escuma de mar, de Manel Joan i Arinyó (Perifèric Edicions), és l'adaptació literària de les notes del republicà exiliat Joaquín Mas Catalán. A partir d'aquests apunts, l'autor configura una crònica breu d'un exiliat que passa per camps de treball a França, i després pels camps de Mathausen i Gusen, a Àustria. L'estil és eixut, senzill, perquè els veritables protagonistes de la novel·la són els sentiments i les febleses humanes, i la crueltat amb què els nazis volien empecar-se una nova humanitat. A ulls clucs, sense escoltar la veu dels dèbils, aquells homes i dones que van executar la ferotge ideologia nazi van haver de renunciar, també, als sen-

timents més bàsics de l'ésser humà (la compassió, per exemple), que mostren només en moments concrets. Arinyó retrata perfectament el patiment de les víctimes, amb un despullament lloable que mai no cau en la cursileria dels reportatges d'*Informe Semanal*.

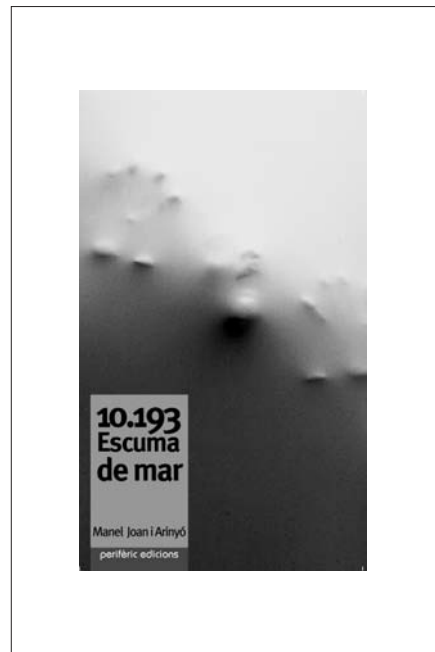
La primera de les novel·les que esmentaríem, entre les no històriques, és, curiosament, una novel·la de gènere ben reeixida: *A foc lent*, de Ramon Guillel (Premi de Literatura Eròtica la Vall d'Albaida 2004, Bromera), és la incursió del poeta en el món de la novel·la eròtica. El volum ens sorprèn pel tractament de l'erotisme i del sexe

en relació amb les diverses manifestacions de l'art, que inciten a l'amor, tot demostrant, una vegada més, el component «cerebral» (en el sentit que està localitzat dins del cervell) del sexe dels humans. Les taules d'un Ramon Guillel detallant sensacions, com fan els bons poetes, apareixen al llarg del relat. *A foc lent* mostra una prosa dolçament manipulada a favor dels sentits, farcida de referències literàries i artístiques de tota mena, que podem, fins i tot, obviar, perquè la novel·la també gaudeix d'un argument ben estructurat.

Enllà de la mar, d'Esperança Camps (Premi Joanot Martorell 2003, Bromera), ha estat la gran sorpresa del 2004. Amb la història d'aquesta dona, que decideix enfrontar-se amb la malaltia del càncer tota sola, hem conegut una nova narradora que ja ha ampliat la seua obra amb un altre títol, *Quan la lluna escampa els morts*. A *Enllà de la mar*, Camps deixa parlar Clara, la víctima del càncer tot just diagnosticat, que decideix omplir de sentit el buit existencial en què es troba. Com sempre que l'ésser humà fa front a una situació límit, hi ha alguns elements essencials per recomençar: els records d'infantesa, el traçat de la trajectòria vital, amb la sinceritat de les grans ocasions. El viatge interior mena el lector a un viatge, també, exterior envers la Menorca natal de Camps, i de Clara, que obliga l'autora a descriure l'ensorrament d'un sistema de vida que quedarà només per als records. Malgrat tot, però, la novel·la no té un to tràgic, sinó una mena de malenconia tèbia com d'aigua estancada dins d'una balma, poc abans que els ocells que l'habiten inicien un batec d'ales. L'obra ha estat aplaudida per la crítica i pel públic, i ha encetat la carrera d'una valenciana d'adopció, aquesta periodista que, amb *Enllà de la mar*, va regalar-nos els fantasmes de la infantesa que embelleixen la novel·la.

L'aire i el món, de Melcior Comes (Premi de Narrativa Ciutat d'Elx 2003, Edicions 3i4), inclou una galeria de personatges que «respiren, pateixen, viuen més enllà de la literatura: el protagonista, un noi sociopàtic que enyorra sobre una vella màquina d'escriure, i fita el mar, i espera que ella arribi (sap que no arribarà); el poeta Baltasar Marbó, un Pigmalí de les lletres sempre vestit de blanc; l'avi que jugava a escacs menjat pels somnis

que va esberlar la dictadura; les bagasses de la nit de Barcelona —la dels pits petits, la rossa—; el porter que volia ser actor...» (Laura Castillo). Són uns personatges immersos en un univers poètic i estrany alhora, artístic, metafòric, sorprenent.

Naumàquia, de Vicent Josep Escartí (Tàndem), és una col·lecció de sis històries sense un fil conductor aparent. L'autor, que abandona per una vegada els territoris de la novel·la històrica, posa la seua prosa impecable i eficaç al servei dels temps moderns, i ens conta uns succeïts curiosos, com el de la dona que vol recuperar el marit per tot i per totes.

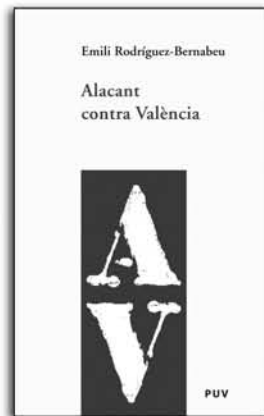

Cal·ligrafies agòniques, de Miquel Àngel Vidal (Premi Benvingut Oliver 2003, Perifèric Edicions), és un recull de narracions en què llenguatge i estructura es posen al servei de l'efecte únic que ha d'acomplir qualsevol narració curta. Els personatges que hi apareixen són certament estrafolaris. Destaquen per una erudició quasi mal-sana que converteix el volum en una estranya joia que destapa passions. Si bé la crítica ha titllat alguns dels contes de massa elitistes, caldria recordar a aquests crítics que, avui dia, el veritable elitisme és llegir lletra impresa.

Observem, per tant, que, d'una banda, els autors que publiquen a les editorials valencianes se senten atrets encara per la novel·la històrica, aquest gènere que mai no mor i que ja compta amb molts exponents de novel·la que narra aspectes del segle XX, tan proper. De l'altra, entre les novel·les no històriques, o els contes no històrics, destaca la necessitat de molts autors d'abocar les experiències artístiques de tota mena a les històries que contenen. Així, la tendència a la intertextualitat assoleix, en el cas de la narrativa publicada a casa nostra, la xifra d'un terç d'aquestes novel·les. La narrativa esdevé, llavors, un territori de trobada de l'autor, observador artístic voraç, amb el seu lector model, que l'autor real imagina com un més de la seua tribu. Dit d'una altra manera, i per provocar el debat: si la lectura és un camp cada vegada més restringit, pel que fa al tipus de públic (i que té el seu exponent màxim en una dona de vint a trenta i escaig, segons les darreres enquestes, amb estudis superiors), no deu ser que molts autors, en comptes d'eixir a buscar lectors en altres àmbits, es conformen a escriure per als de la seua tribu? Com és que no hi ha novel·les de ciència-ficció? Com és que la novel·la històrica tendeix a acostar-se a l'actualitat, i a retornar, una vegada i una altra, a determinats escenaris del segle XX?

Totes aquestes preguntes s'han de posar en relació, però, amb les altres narratives en la nostra llengua que, avui dia, circulen quasi perfectament per tot el domini lingüístic i que, totes juntes, sí que dibuixarien el fresc correcte del tipus de societat que som.

NOVETATS DE LA VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

**Alacant
contra València**
Emili Rodríguez-Bernabeu
Preu: 11 €

L'Espill, 19
*Violència de gènere:
l'infern a casa*
Preu: 9 €

Literatura, món, literatures
Joan Francesc Mira
Preu: 10 €

La ment captiva
Czesław Miłosz
Preu: 20 €

Els noms de la història
Jacques Rancière
Preu: 11 €

PUV PUBLICATIONS VNIVERSITAT DE VALÈNCIA

c/ Arts Gràfiques, 13 ~ 4610 València ~ Tel. 963 864 115 • <http://puv.uv.es> ~ publicacions@uv.es